

**Vyjádření školitelky k dizertační práci
Katedra sociologie FF UK**

AR 2022/2023

Jméno studentky: **PhDr. Melanie ZAJACOVÁ**
Studijní program: Sociologie – sociální práce

Název práce: **Sociální práce jako profese v České republice**

Školitelka: PhDr. Kateřina Šámalová, Ph.D.
Oponenti práce: doc. PhDr. Pavel Kuchař, CSc., doc. PhDr. Pavel Navrátil, Ph.D.

Předmětem zájmu doktorského studia M. Zajacové se stal nesmírně široký a vnitřně heterogenní terén sociální práce jako klíčové pomáhající profese. Utváření její podoby vzniká v permanentní interakci vnějších dynamicky se proměňujících společenských podmínek, vnitřního úsilí o profesionalizaci nositelů oboru a jejich postupů, stejně jako pod vlivem postojů a mínění laické veřejnosti k předmětu sociální práce a samotným sociálním pracovníkům. Doktorandka se vydala na nelehkou cestu, jejíž délku a charakter nebylo možné předem kvalifikovaně odhadnout. Průběh jejího studia byl také notně poznamenán úmrtím školitele, prof. Igora Tomeše.

Klíčové koordináty bádání M. Zajacové představuje hlavní výzkumná otázka, a sice: jak nositelé profese a laická veřejnost vnímá vybrané aspekty sociální práce jako pomáhající profese, a dále také teoretická pozice, kterou v průběhu řešení problematiky zastávala. Tou bylo vnímání profese sociální práce nejen jako produktu procesů vědeckého zkoumání ale především jako výsledku působení komplexních sociálních dějů a vlivů. Tato optika provází obě části práce – teoretickou i empirickou. Ve svém výkladu autorka zvolila hutný, kondenzovaný styl sdělování, který na krátkých úsecích usiluje o zprostředkování maximální možné úrovně dosavadního poznání. Teoretická část práce svědčí o precizní analýze dílčích komponent jinak plastického tématu. Představuje čtenářům nosné konstrukty a koncepty určující podobu teorie a praxe sociální práce. Těmi je především koncept self-efficacy, profesní identita či profesní prestiž. Jako přínosné bych vnímala i nastínění vzájemných vztahů mezi těmi prvky, což by ovšem rámec této práce spíše přesahovalo. Návazné kapitoly teoretické části věnuje autorka vývoji sociální práce v kontextu vybraných specifik zdejších

českých podmínek stejně jako vlivům, které někdy až chronicky a rigidně působí jako vnější proměnné na podobu sociální práce jako pomáhající profese. Touto perspektivou se uzavírá kruh dominantní teoretické pozice, ze které doktorandka vychází. Za zamyšlení by stál i zpětný pohled, a sice, do jaké míry a jakými mechanismy může vědění kultivované v oboru sociální práce napomáhat korekci, resp. zpětnému ovlivňování těchto sociálně podmíněných jevů a procesů. Jednoznačně lze totiž očekávat permanentní reciproční vztah.

Robustní výzkumný oddíl práce je tvořen třemi tematickými liniemi, které jsou mezi sebou smysluplně a předvídatelně provázány. Jejich jmenovatelem je záměr zjistit, jak samotní sociální pracovníci, stejně jako laická veřejnost vnímá tuto pomáhající profesi v podmínkách dynamicky se odehrávajících společenských změn, a tím konstruovat aktuální obraz vnímání profese. Úvodní část výzkumu je věnována prezentaci dat o současném stavu personálního zajištění výkonu činností sociální práce, a to v měřítku, který překračuje resort práce a sociálních věcí. Pro dizertační práci bylo zcela páteří provedení dvou extenzivních výzkumných sond prostřednictvím těchto nástrojů: Dotazník ZMĚPRO-SP 2021 (pro sociální pracovníky) a Dotazník SVV-ADAKIN20 (pro veřejnost). V obou případech šlo o užití zjišťovacích technik, které autorka práce sama konstruovala. Vyhodnocení sebraných dat přineslo množství aktuálních poznatků o tom, jak sociální pracovníci a veřejnost reflektují sociální práci. Zvláštní zájem byl věnován odlišnostem v pohledech dvou klíčových skupin sociálních pracovníků – působících ve veřejné správě a nestátním sektoru. Z výsledků je evidentní zřejmý rozdíl mezi vnímáním profese mezi veřejností a samotnými sociálními pracovníky. Uvedené je navíc výrazně posíleno mobilizací sociálních pracovníků a zvýrazněním jejich role v době pandemie covid-19. Na podkladě těchto výsledků vzniká naděje, že populace sociálních pracovníků postupně nabývá tolik potřebné profesní uvědomění a sebevědomí k rozvoji a obhajobě svých profesních zájmů.

Další zásadní přínos k poznání stavu české sociální práce představuje naplnění posledního, velice tvůrčího, cíle dizertační práce, kterým bylo zjistit, jak se změnilo profesní sebepojetí sociálních pracovníků a pracovníků v důsledku pandemie covid-19. Pro tento účel byl konstruován index změny profesního sebepojetí PCPA, jehož hodnoty byly získány od 1250 sociálních pracovníků ve veřejné správě a sociálních službách. Z výsledků je patrné, že pod vlivem nároků pandemie covid-19 došlo k proměně profesního sebepojetí sociálních pracovníků. Statisticky významné rozdíly

byly přitom detekovány u zástupců různých profesních skupin. Indikativní jsou i doplňková asociativní data k pojmům „profesionalita“ a „sociální pracovník/pracovnice“. Přinášejí cenné informace o společně sdílené profesní ideologii, hodnotách a zájmech uvnitř široké profesní komunity sociálních pracovníků.

Celkové zhodnocení práce:

Předložená dizertační práce M. Zajacové poskytuje důkaz o její schopnosti osvojit si široká teoretická východiska oborových perspektiv sociologie a sociální práce. Ve způsobu provedení práce je zřejmé, že je schopna provádět komplexní teoretické konceptualizace a že ovládá pokročilou výzkumnou metodologii. Tu dovedně uplatňuje v designu a řešení explorativních výzkumných akcí. Je rovněž zřejmé, že na excelentní úrovni ovládá práci s informačními zdroji, jejichž obsah umí kriticky hodnotit a klást do vzájemných souvislostí.

M. Zajacová má veškeré předpoklady k úspěšné obhajobě předložené podoby své dizertační práce.

PhDr. Kateřina Šámalová, Ph.D.

školitelka

V Praze 22. prosince 2022